

חגיגה כד

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה - חגיגה כ:

ומיותר תיבת "אחת", ולכן דרשינן ליה לדרשא. וגם נקטינן דהכלי מצרף לענין חלה, עי' במס' פסחים (מח:): ובשו"ע (או"ח סי' תנז), וזה כעין דהכא שהכלי מצרפו. ועי' מה שכתבנו במס' פסחים (י"ט., פא: ד"ה מפני). ובגליוני הש"ס להגרי"ע העיר ממה דאיתא במס' שבת (צא:): אגד כלי שמיה אגד, ואפשר דהיינו כמו דהכא, אלא דגבי שבת משתמש הגמרא בלשון אגד, ועי' עוד בדבריו שמסביר בדעתו הרחבה כדרכו. ועי' ברמב"ם (טומ"א פ"ח ה"ט).

הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש כו'. אי הוי מן התורה או מדרבנן, עי' בגמ' לקמן (כג:): ובמס' פסחים (י"ט.) ובמס' מנחות (כד.), ונלמד מדכתיב "כף אחת", הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת, וזהו משום דתיבת "כף" (בלשון יחיד) משמע אחת,

2. שערים מצויינים בהלכה

דף כג: כף אחת כו' מלאה קטורת, הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת. כבר הבאנו לעיל (כ: ד"ה הכלי מצרף) ביאור הדרשא. וכעין דרשא דהכא מצינו במס' סוטה (ב.) לא יקום עד אחד באיש כו', ממשמע שנאמר "עד" איני יודע שהוא אחד, ולמה כתיב "אחד", זה בנה אב כל מקום שנאמר עד הרי הוא שנים. וכן במס' מגילה (כח.) "את הכבש אחד", אם נאמר "כבש" למה נאמר "אחד", למיוחד שבעדרו. והקשה המלבי"ם (פ' נשא) למה לא דקדקו ודרשו דרש זה מהכתוב הקודם, דכתיב "קצרת כסף אחת... מוזק אחד כסף", ותירץ דשם כתוב שהיו שניהם מלאים סולת כלולה בשמן, שהוא אוכל, משא"כ קטורת הוא רבותא

שמכשרת כמו אוכל אע"פ שאינו אוכל. ועי' מה שכתב במרומי שדה בזה. ועי' בדברינו לעיל (שם) שכבר הזכרנו אי היינו מדאורייתא או מדרבנן, ועי' בתוס' כאן (ד"ה והא מדרבנן הוא) ובמס' זבחים (לד. ד"ה ואפ"ה) ובמס' מנחות (כא. ד"ה יצאו).

3. העמק דבר על במדבר פרק ז פסוק יד

(יד) מלאה קטורת. כאן ע"כ הפי' כמשמעו. שהרי אין שיעור קצוב אפילו לקטרת הפנימי שבכל יום והא דתניא פרס בשחרית ופרס בה"ע אינו אלא שיעור שקבעו חכמים. מכש"כ קטרת על מזבח החיצון כדאי' במנחות ד"ג שהנשיאים הביאו על מזבח החיצון ולזה דאי לא שייך שיעור. וע"כ משמעות מלאה כמשמעו (והנה בחגיגה דכ"ג נ"ל מדכתיב אחת שעשה הכתוב כל מה שבכף אחת לענין צרף כלי. ולכאורה ק' למאי דרשו מזה המקרא יותר מדכתיב קצרת כסף אחת מזרק אחד. אבל הענין הוא דאי' בחגיגה שם עוד הצריך לכלי הכלי מצרפו שא"צ לכלי אין כלי מצרפו ופי' הראשונים ז"ל הצריך לכלי היינו שא"א לאחוז אלא בכלי כמו קמח וקטרת וכדומה לאפוקי בשר. והגאון ט"א ז"ל הרבה להוכיח דפי' הצריך לכלי היינו קידוש כלי וכמו דאי' במלאים שהן שלמים שאין הכלי מקדש אלא שלמה. אבל במח"כ אינו כן אלא במנחה. משא"כ בקטרת שאין לו שיעור כמש"כ ותו דקטרת כבר מתקדש במכתשת כדאי' פ"א דשבועות. ולא צריך תו לקידוש כלי. אלא העיקר כפי' הראשונים ז"ל ובביאור הספרי הוספנו לדחות כל הוכחותיו ז"ל. נבזה ממילא

מתיישב הא שקבעו הדרש ע"ז המקרא בקטרת ולא עה"מ של סלת מנחה שהוא כדי ללמד דאפי' א"צ לקידוש כלי הכלי מצרפו):

4. משך חכמה על במדבר פרק ז פסוק יז

כף אחת - שעושה מה שבתוכה אחת (ספרי קנו). מכאן יליף בחגיגה דף כ"ג ע"ב צירוף, שהכלי מצרף, עיי"ש, ופירושו, הכלים הם שקדשו קדושת הגוף לכל הני. ועיין מנחות (דף יט): וחכמים פ"ח וטו"א כאן. ומשניהם מלאים סולת בלולה בשמן אין ילפותא, דשמן הוא מחבר לחלה ולפסול בטבו", רק מכף קטרת דהא יבש היה ואיך נתקדשו הסממנים המונחים באמצע הכלי מלמעלה, אף דבזבחים דף כ"ה אמר אור כלי ככלי דמי, הוא דוקא בסופו לנוח ובאופן אחר, עיי"ש, אבל כהאי גוונא אמאי קדוש וע"ז הוה צירוף, וזה שדייקה התורה כף אחת, דכל המונח בתוכה מתיחס אל הכף ודבר אחד הוה. ודו"ק. אף דכתיב קערת כסף אחת, התם הוא למנין, ולכך כתיב ברישא חומר הדבר, קערת כסף אחת ואח"כ המנין, וכן צ"ל, והכא כתיב כף אחת והדר החומר זהב, וכך היה צ"ל כף זהב אחת עשרה [לפי שמשקלה עשרה של כסף עיין ספרי (ספרי קנו) ורש"י], ולכן בכללי כתיב שלשים ומאה הקערה האחת כסף, והדר כתיב זהב (חומר) שתיים עשרה (המנין) עשרה עשרה הכף בשקל הקודש, ולא כתיב הכף האחת כמו בקערה, דאחת כתיב לדרשה, ודו"ק בזה.

5. דף על הדף חגיגה דף כג עמוד ב

הגאון בעל אור שמח בספרו משך חכמה (פר' נשא) כתב בזה, דהא דכתיב קערת כסף אחת נכתב האחת למנין, וע"כ קודם נכתב "קערת כסף" ואח"כ "אחת", אבל כאן דכתיב "כף אחת" ואח"כ כתיב "עשרה זהב", הוה ה"אחת" לדרשה דכל מה שבכף אחת. והוסיף ה"משך חכמה" דבר נחמד, דבסוף פרשת נשא כאשר מונה התורה את חשבון כל הקערות והמזרקים והכפות, אז אצל הקערות והמזרקים נכתב תיבת "אחת", משא"כ במנין הכפות לא נזכר תיבת "אחת", ולפי דברי הגמרא אתי שפיר, דהיות וה"אחת" הנכתב ב"כף" לא הוה לגופי', אלא הוה לדרשה לצרף כל מה שבכף אחת, שפיר לא נצרך לכתבו שם, משא"כ ה"אחת" הנכתב בקערה הוה למנין, ושפיר נכתב גם שם, עיין שם.

וכתב הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א בספרו טעמא דקרא (פר' נשא): יש לעיין (עפ"י דרשת חז"ל הנ"ל כאן) למה כפלה הכתוב וכתבה "כף אחת" י"ב פעמים, (ואין לומר דאידי דכתיב בחדא כתיב בכלהו, דהא במנחות (י"ט ב') דריש מדתני בי' קרא תריסר זימני, ולא אמרי' אידי דכתיב חד כו'). וי"ל דאי לא כפלו בכולן, הו"א דלכך כתיב אחת, לומר דכאן אחת, אבל בהני דלא כתיב אחת, היו כמה כפות, אבל השתא דבכולהו כתיב אחת ע"כ לדרשא זו אתי. (שוב הראוני בתו' חגיגה ו' א' ד"ה בנין ע"ש).

6. ספר מגדים חדשים

כביצה ואחת כחצי ביצה ונגע בהכביצה, לא נטמא החצי
ביצה השנית ע"ש.
ויש להעיר בזה מדברי הרמב"ם בה"ל שאה"ט (פי"ב
ה"ז), והביאו בערוך השולחן שם (ס"ג), שכתב
הכלי מנרף מה שבתוכו לקודש כיצד, כלי שהוא מלא
פירות פרוזין זה מזה כגון למוקין וגרוגרות ונגעה
טומאה באחד מהן נטמא כל שבכלי לקודש ע"ש.
ומבואר דאף שנגע בפחות מכביצה מנטרפין הכל
לכשיעור, דהרי למוקין וגרוגרות הן פחותין מכביצה.
ונראה דספיקת הערוך השולחן היא רק לשיטת
הראשונים דאין אוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה,
מה הדין כשנגע הטמא בחתיכה פחות מכביצה שבכלי,
אם שאר החתיכות מנטרפות לשיעור מדין צירוף כלי.
ולפי זה אין ראיה מדברי הרמב"ם שנקט למוקין
וגרוגרות, דהרמב"ם לשיטתו דס"ל דאוכל אין צריך
שיעור לקבלת טומאה, ורק לטמא אחרים שיעורו
כביצה. ולשיטת זו אין כאן שאלה כלל.

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש. פירש"י במתני
(כ' ב'), היו אוכלין חתיכות הרבה בכלי אחד
ונגע טמא באחד מהן הכלי מנרפן להיות כולן חתיכה
אחת ונטמאו כולן. וראיתי בערוך השולחן העמיד ה"ל
שאה"ט (סימן קמו ס"ט) שכתב, יש להסתפק דאחרי
שגזרו דהכלי מנרף לקודש, אם מנרף ג"כ שני תלמי
ביצה של קודש שהונחו בכלי אחד ונגע בחצי ביצה
האחת, שתקבל טומאה דליהו כאלו נגע בשניהם מפני
הצירוף והם כחתיכה אחת, או דילמא דאינו מנטרף
אח"כ היה בכל אחת כשיעור לקבל טומאה, וכן נראה
עיקר. ויותר נראה דאפילו היו זה שני חתיכות אחת

ואפילו למ"ד זירוף כלי דרזנן, ג"כ מסתבר דמטמא אף בפחות מכביצה מטעם זירוף. וכן י"ל ממ"ש הוסיף ר"ע הסולת והקטורת והלבונה שאם נגע במקנתו פסל את כולו, והרי הסולת והלבונה אין בהם כביצה, ומבואר דמטעם זירוף מקבל טומאה אף פחות מכביצה. וכן נראה מדברי החוס' רי"ד בשמעתין ע"ש. ולפי מש"כ החוס' בחולין שם ובשאר מקומות, דמדרבנן עכ"פ אולל מקבל טומאה בכל שהוא, בלא"ה ליחא לספיקת הערוך השולתן, דכלי טעם זירוף הרי מדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא.

והגה מה שהחליט הערוך השולתן מסתבר דפחות מכביצה לא מהני זירוף הכלי לכשיעור, ולא הביא שום ראיה לדבריו. לעג"ד י"ל איפכא, לא מיבעיא למ"ד דזירוף כלי מדאורייתא דהכחוש עשאו לכל מה שזכך אחת, מסתברא דאף אם נגע בפחות מכשיעור מהני זירוף הכלי להשלים השיעור. וכן מתבאר להדיא מדברי החוס' לעיל (כ' ז) ד"ה הכלי, שהקשו דכלי חרס מלא חרדל יהא טמא משום זירוף ע"ש. וע"ע בחוס' חולין (כד ז) ד"ה המורה, ולפי מש"כ בשיטה מקובצת שם זכוונתם, מבואר להדיא דמטעם זירוף מטמא אף בפחות מכביצה ע"ש.

7. שו"ת תורה לשמה סימן קפט

שאלה. אחד שלח לחבירו ביום פורים ב' מינים ממיני מתיקה ולא היה לו ב' כלים להניחם בהם והניחם בכלי אחד ושלחם לרעהו אם יוצא י"ח שני מנות בזה כיון דבאמת הם ב' מינים או"ד כיון דהם מונחים בכלי אחד חשיב הכל מנה אחת. יוריננו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה כל שהניחם בכלי אחד חשיב מנה אחת ואין כאן ב' מנות לרעהו וראיה לזה ממ"ש בגמרא דשבת דף צ"א ע"ב דסבר רבי יוחנן ורבא בקופה מלאה חרדל אגד כלי שמיה אגד וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהל' שבת פרק י"ב הלכה י"א וז"ל קופה שהיא מלאה חפצים אפילו מלאה חרדל והוציא רובה מרשות זו לרשות זו פטור עד שיוציא את כל הקופה וכן כל הדומה לזה שהכלי משים כל שיש בו כחפץ אחד עכ"ל ע"ש וא"כ ה"ה הכא הכלי משים כל שיש בו כמנה אחת ולכן צריך להניחם בשני כלים כדי לקיים משלוח מנות איש לרעהו והיה זה שלום ואל ש-די ה' צ-באות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו.

8. שערים מצויינים בהלכה

דף כד. דאורייתא יש לו תוך מצרף כו', ואתו רבנן ותיקנו דאע"ג דאין לו תוך מצרף. עי' במס' פסחים (מח:): דבעי ר' ירמיה טבלא שאין לה לבזבזין [שפה] מהו, ונפק"מ לענין זירוף לחיוב חלה, ועלתה בתיקו, וא"כ ספק הוא. ופסק הרמב"ם (בכורים פ"ו הי"ז) דאם החלה מדרבנן הוא פטור להפריש ולא נצטרף. וכבר הבאנו במס' שבת (סה:): בענין תיקו דאיסורא הוא פלוגתא בראשונים אי אזלינן לקולא בדרבנן, או לחומרא עיי"ש. ובענין זירוף לחלה כתב הרמ"א (יו"ד סי' שכה) דאם רוצה לצרפם יזהר שלא יצא שום דבר למעלה מדופני הכלי, ומדקדק הש"ך דאם מקצת המצה היה בפנים מצטרף, והב"ח חולק ולא הכריע. וצ"ע אם רוב המצה היה בתוך הכלי ומיעוטו היה חוץ לכלי, ולכן בכהאי גוונא יש לכסותן במפה, דזה חשיב ככלי לצרפן, עי' בשו"ע (שם).

9. תוספות מסכת חגיגה דף כד עמוד א

דאורייתא יש לו תוך מצרף - הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר כגון שצברו בכלי חול דאורייתא כלי שרת מצרף ולא של חול דבעינן דומיא דכף ואף על פי שיש לו תוך וצ"ע.

10. ספר גבורת יצחק

דנקיט דאורחא דמילתא להיות צבף, ולדעת הראב"ד ל"ק קושיא המוס' דכלי חול מצרף מה"ת.
והנה צמידוש ר' ארי' ליב נסמפק צעיקר יסוד דין צירוף כלי אס ענש הכלי הוא מצרפס דאע"ג דכלל מקוס צעינן חיבור ממש דליחשב גוף אחד לעינן טומאה מ"מ מעלה מיוחדת היא צקדש דגס הכלי שגמלאים צו יחד מצרפס להיות נחשב כגוף אחד, או דנימא דהצירוף הוא מצד זה שענש החפלא טעון כלי ודין כולו הוא להיות מונח צו יחד דמשו"ה הוא דמנורף להיות כחד. ונראה דצשאלה זו מחולקים שני תירוטי המוס' דלעיל כ' צ' הקשו המוס' מנ"ל הא דדרשינן צפ"ק דחולין דף כ"ד צ' דאזיר כלי חרס מטמא מכל אשר צתוכו יטמא לימד על כלי חרס שאפילו מלא חרדל טמא דלמא חרס מטעמא דצירוף כלי הוא, ותיריך הר"י דלא מצינו צירוף לחולין, ובחולין תירצו המוס' בצופנים אחרים, ונראה דאי נימא דהצירוף הוא מצד ענש הכלי שפיר שייך הך מילתא גם בחולין, אצל אס נימא דהצירוף הוא מצד החפלא דמה שכל המונח צכלי צריך לכלי ודינא להיות מונח צו יחד הוא המצרפס לא שייכא דין כזה כלל כ"א צקודש דצריך לכלי ולא בחולין.

דף כד ע"א
תד"ה דאורייתא יש לו תוך מצרף. הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר כגון שצברו בכלי חול דאורייתא כלי שרת מצרף ולא של חול דבעינן דומיא דכף ואע"פ שיש לו תוך וצ"ע. והנה הראב"ד פ"ה דצמיד כחצ דאפילו אס הניח צכלי חול מה"ת מצטרף דלא קפיד קרא רק דמה שמניח צכלי יהי קודש ולא אכלי קודש דאע"ג דמצרף אחת ילפינן דכלי מצטרף מ"מ איכא למימר דלא קפיד קרא להיות כלי קדש וכך

11. דף על הדף חגיגה דף כג עמוד ב

בגמ': הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת. יש להסתפק ביסוד דין צירוף כלי לקודש, אי הכלי עושה לכל מה שבתוכו כחתיכה אחת, וכאילו הכל מחובר, או שהכלי עושה בה דין נטמא מקצתו נטמא כולו, אף על גב

דאינו חתיכה אחת. והנה במנחות (כ"ד א) בעי רבא, עשרון שחלקו, ונטמא אחד מהן, והניחו בביסא, וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו, מי אמרינן שבע ליי טומאה או לא ע"ש, וברמב"ן (שבועות י"א ב) מבואר להדיא בתירוץ הב' דרך לענין דין צירוף כלי מיבעיא, אך בחתיכה אחת שמקצתו נטמא וצירפו לו פחות מכביצה אוכלין טהורין, ונגע טמא בחלק הנטמא, נטמא הכל, ולא אמרינן שבע ליה טומאה עש"ה. והביאור הוא, דבחתיכה אחת חשיבא נגע במקצתו כנגיעה בכלו, והרי נוגע אף בצד הטהור, משא"כ בצירוף כלי לא חשיבא כחתיכה אחת, וא"כ לא נגע בכלו, אלא דין דנטמא מקצתו נטמא כולו, וכיון שהמקצת כבר נטמא שוב אינו מקבל טומאה. ויש לדחות, דדין צירוף כלי מחשיבו לחתיכה אחת רק בשעה שירוד טומאה למקצתו, אבל כשכבר נטמא מקצתו ונגע בו הטמא, ליכא כלל דין צירוף כלי, שהרי לא נטמא דבר בכלי. (קובץ קול התורה קובץ מ"ז ע' לא)

12. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף כד עמוד א

דעת הרמב"ם דצירוף כלי מדרבנן

דאורייתא צריך לכלי הכלי מצרפו. מלשון הגמ' נראה דדוקא משום דהך דינא דהכלי מצרף הוא דין דאורייתא ע"כ גזרו גם בא"צ לכלי וגם באין לו תוך, [1] אבל אם כל הדין צירוף הוה רק מדרבנן לא הוה גזרינן כה"ג, וכן דייקו האחרונים (עי' שיה יצחק בסוגיין). והקשו על הרמב"ם דכתב (בפי"ב מהל' אבות הטומאה ה"ז) וכל המעלות של דבריהם הם ורמזו יש למעלה זו בתורה כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת אמרו חכמים כל מה שבכף הרי הוא כגוף אחד, והיינו דס"ל דצירוף כלי הוא רק מדרבנן [2] ומ"מ פסק שם דגזרו גם בכלי שאין לו תוך, וחזינו דגם אי דין צירוף כלי הוא מדרבנן שייך למיגזר.

13. רש"י מסכת חגיגה דף כד עמוד א

אינו דין שיעשה רביעי לקדש - ואם תאמר: דיו לבא מן הדין להיות כנדון, אם כן קל וחומר לא צריך, שהרי למדנו שלישי לקדש מן התורה והיכא דמיפריך קל וחומר - לא אמרינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון, כדאמרינן בבבא קמא (כה, א), ולמאן דאמר נמי אמרינן דין הני מעלות דרבנן נינהו ולא דאורייתא, והאי דנקט ולמדנו שלישי לקדש מלתא בעלמא היא, דאשמעינן דשלישי לקדש מן התורה הוא.

14. תוספות מסכת חגיגה דף כד עמוד ב

דתנן כל הפוסל את התרומה כו' - קשה לר"י דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד. ושם) אף הידים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דר' פרנך דאמר וכו' מאי קאמר אפי' כל מילי נמי דפוסל את התרומה מטמא ידים כדתנן הכא וי"ל דספר נגזרה ראשון ואח"כ של שאר מילי ...

15. שערים מצויינים בהלכה

דף כד: כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו כו'. פרש"י דחבירו היה ידיו טהורות, וזה האוכל ידיו מסואבות. וקשה לי הרי איתא במס' חולין (קז:): דאוכל מחמת מאכיל צריך נט"י, ופרש"י אדם שהוא אוכל מיד חבירו התוחב לו בפיו, צריך האוכל נט"י. וכ"כ בשו"ע (או"ח סי' קסג). וראיתי שכבר עמד בזה בטורי אבן והאריך בזה מאד, ומחלק בין עם הארץ לחבר, והכא בחבר וסגי בהיכר. וזה דוחק מאד להעמיד סתמא דגמרא דחולין שם בעם הארץ, ובשו"ע כתב הדין לכל. גם במרומי שדה דחה תירוצו, והוא מיישב הקושיא נכון. דהכא מיירי בתרומה וכדאיתא בגמרא לתרומה לא גזרו רבנן, והטעם שהכהנים זריזים הם, ובחולין מיירי שנעשו על טהרת הקודש ולכן אסור כמו קודש עצמו. ועי' במס' חולין (קו). דקתני נטילת ידים משום סרך תרומה, והובא בב"י (סי' קנח), וגזרו על כל ישראל, ולא דוקא לכהנים, ולפ"ז ניחא למה לא הקילו בחולין, אע"ג דבתרומה הקילו, דשם הוא משום שכהנים זריזין, ולא שייך זה בכלל ישראל. ועוד הובא בב"י טעם

לנט"י לחולין עפ"י הגמרא ברכות (סופ"ח) דדרשינן "והתקדשתם והייתם קדושים", ולפ"ז שפיר מדמינן ליה לקודש.

16. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף כד עמוד ב
אין אוכלין קדשים בידיים מסואבות אינו משום חיבת הקודש

וכי יש נגובה לקודש והלא חיבת הקודש מכשרתן. בכסף משנה (פי"ב מאבות הטומאה הי"ג) הקשה, דמאי הוה קשיא ליה הא איכא למימר דזה גופא הסיבה דאין אוכלין קדשים בידיים מסואבות משום דחיבת הקודש מכשרת את האוכלין. [1] ומתריץ ע"ז, ואפשר דחיבת הקודש מכשרתן דאורייתא היא, א"נ דרבנן אינה מי"א מעלות השנויות שם שגזרו בקדש, עיין שם. [2] מיהו אפשר לומר עוד דהך דינא דחיבת הקודש מכשרתן לא מיירי דוקא לאסור באכילה דה"ה נגיעה בעלמא ג"כ אסור, ומלשון המשנה משמע דהאיסור הוא דוקא באכילה וע"כ דאי"ז מחמת חיבת הקודש אלא כדמוקי לה דאסור אף בכוש וכרכר.

17. ספר מגדים חדשים

שביחודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה. לעיל (כב א) אימא מפני מה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך וזונה צמה לעצמו כו'. פירש"י על טהרת יין ושמן, לקבל מידם יין לנסכים ושמן למנחות. מצואר מכאן שכל אחד היה יכול להביא מציתו יין לנסכים ושמן למנחות. ואף ששינו צמס' שקלים (פ"ה מ"ד), מי שהוא מבקש נסכים הולך לו אלל יוחנן שהוא ממונה על החומות כו'. צא לו אלל אחיה שהוא ממונה על הנסכים ונותן לו חותם ומקבל ממנו נסכים ע"ש. היינו שהיה יכול לקנות הנסכים אלל הממונה במקדש, וכמש"כ הרע"צ שם צא לו אלל אחיה שהיה ממונה לקנות נסכים ימות שמיים וסלחות, כדי שלא יהא נריך כל מציא קרבן לחזר אחר נסכים העשויין על טהרת הקודש ע"ש, אלל אה"נ שהיה יכול להביא גם מציתו.

וב"ב בהעמק דבר פ' שלח (טו, ו) צפרשא נסכים, ח"ל הנה שינו צסקלים דדרך מציאין קרבנות היה לקנות מן הגזבר מנחת נסכים, ולא כמו מציא מנחה שמטריח עצמו להביא מציתו בכלי כסף או זהב כמש"כ הרמב"ם צה"ל מעה"ק פי"ג, וכמו מציא צהמה שטורח להביא מציתו. אלל לא כן צמנחת נסכים, הוא לא עשה מאומה רק שילס דמיהם והכהן הקריב עליו, וכל זה מרומז בלשון והקריב וגו', ומ"מ כתיב צפעס אחת תעשה, דאס הביא מציתו והצעלים עשו כל עשייתו עד הקרבה ג"כ טוב ע"ש. וראיתי בצפר

נאמנין על טהרת יין ושמן ב'ו'. כתב הטורי אבן, קשה לי אמאי לא תני דנאמנין על טהרת קולת למנחות כדחשיב לין ושמן. וכי תימא דקולת כל שכן הוא דנאמניס דהשתא יין ושמן דאין זריכיס הכשר נאמנין, קולת דלריך הכשר ואיכא למימר עדיין לא הוכשר כל שכן דנאמנין, הא ליתא דקיי"ל חיבת הקודש מכשיר. וי"ל דאמרי' במנחות (עו ז) גבי לחס הפניס דכתיב קולת ואפית אותם, מלמד שניקחת קולת, ומנין דאפילו חיטין ת"ל ולקחת, יכול אף שאר מנחות כן ת"ל אותה. אלמא שהמציא מנחה זריך ליקח מן השוק קולת דוקא ולא חיטין, ומסתברא כל שכן דאי אפשר להביא מנחה מתבואת זרעו אח"כ קנה מן השוק. דהשתא לקנות חיטין ולעשות קולת אמר לא, אלא זריך להביא לרשותו שהוא כבר קולת, כל שכן שאין רשאי להביא לחיטין שמחילתן גדולי שלו היו וברשותו גדלו. וכיון שכן דא"א להביא מנחות אח"כ לקוח מן השוק ולא משלו, משו"ה לא האמינוהו לעס הארץ על טהרת קולת, דהא טעמא דהאמינוהו לעס הארץ על טהרת יין ושמן שלא יבנה צמה לעזמו, והאי טעמא לא שייך אלא גבי יין ושמן שאפשר להביא משלו, ואם אתה אומר שאינו נאמן על טהרתו ובע"כ זריך לקנות מן השוק יש לו הפסד. אבל קולת בעל כרחו זריך לקנות מן השוק מן הדין, אפילו תימא אין עם הארץ נאמן על

טהרתו, לית לן צה דיקנה מן השוק מן החבר, ואין לו הפסד צמה שיקנה מחבר יותר ממה שיקנה מעס הארץ, משו"ה לא האמינוהו על טהרת קולת ע"ש. ובמרומי שדה כאן כתב לדחות דברי הטורי אבן, וכתב דמה שהביא ממנחות דאיתא שם יכול אפילו בשאר מנחות כן ת"ל אותה, ומזה הו"א דאסור לאדם להביא מנחות מחטים שבשדהו, ומעולם לא נשמע דבר פלא כזה, והתם לא מיירי אלא בקרבן זיבור ובלקחת הגזר שאינו קונה אלא קולת, אבל יחיד המביא לעזמו אמאי לא יביא מהחטים שלו או מן השוק ויעשה קולת למנחה, ולא שמענו כזה מעולם דאסור. ופשיטא דהוא הדין בחטים למנחות או אפילו בשר קודש עם הארץ נאמן, דעיקר הטעם הוא משום דחומר ואימת קודש עליו. והא דנקט יין ושמן, משום סיפא ובתרומה בשעת הגמות והבדים ולא כל השנה, משא"כ בקמח או חטים בחזקת שלא הוכשרו, נאמן על התרומה כל השנה. ומשו"ה נקט יין ושמן בקודש ע"ש.

וראיתי במקדש דוד (סימן מא אות ז'), שכתב לתמוה על הטורי אבן צמה שהכריח דקולת זריך לקנות מן החבר, ממ"ש צפ"ק דמאי (מ"ג) דשירי מנחות פטורין מן הדמאי, ואי במנחה זריך העס הארץ ליקח מן החבר, מה שייך צוה דמאי הא אין חבר רשאי למכור לעס הארץ טבל, ואף לחבר אסור למכור טבל שאסור להו"א מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. וכתב ובפשוטו הא דלא קתני קולת, הוא כמו שר"ה הטורי אבן לומר מתחילה, דכל שכן קולת דנאמן דאפשר דלא הוכשר. ומה שדחה הטורי אבן משום דחיבת הקודש מכשיר, הוא תמוה דזה דוקא לאחר קידוש כלי, וא"כ כשהיתה ברשות עם הארץ לא היה מקבל טומאה ע"ש. ומדבריו נראה דצבר וקיבל לדברי הטורי אבן זדין דאף היחיד זריך לקנות קולת דוקא, אלא תמה על מש"כ הטורי אבן שזריך לקנות אצל חבר דוקא.

19. תוספות מסכת חגיגה דף כד עמוד ב

שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן בכל השנה – [1] פרש"י אם הקדישו למזבח בשעת הבציר כל ימות השנה נאמנין בשמירה [2] ואמר הר"ר אלחנן דכן יתכן לפרש דאי בלא הקדישו בשעת הבציר ה"ל חולין ונטמא בטומאת ע"ה וכי קדש עליו משום דאקדשיה פקע ליה טומאה מיניה א"נ הוה מצינו למימר ביחדו לנסכים נמי וכגון שידוע לנו שחולין הן שיחזן וכי אקדשיה איכא למימר שאימת קדש עליו ומעיקרא היה נזהר לשומרו בטהרה וכן מצינו גבי תרומה בסמוך דע"ה מניח תרומה של כל ימות השנה לשנה הבאה בשעת הגיתות ליתנה לחבר ותניא בתוספתא אף על פי שמכירה החבר שהיא היא ואפי' בחבר עצמו משמע בגמרא שישנה לשנה הבאה.

20. שערים מצויינים בהלכה

משנה חומר בתרומה כו' ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קודש נאמן. ע"י בתוס' (ד"ה שביהודה) דאימת קודש עליו. וכ"כ בפ"י המשניות להרמב"ם והרע"ב. וכוה מצינו בגמ' פסחים (ו.) אם של הקדש הוא אינו צריך דמיכדל ברילי מיניה. וע"ע כעין זה מה שהבאנו לעיל (כ). ד"ה כיון ממס' דמאי (פ"ד מ"א) דבשבת נאמן העם הארץ, ולא משקר, משום דאימת שבת עליו, והטעם משום דשבת נקרא קודש דכתיב "ושמרתם את השבת כי קודש הוא".

21. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חגיגה דף כד עמוד ב

הכהן אוכלה ע"י ברירה או דמיירי דרק ייחדה לצורך קודש במשנה, ואם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קודש נאמן. ע"י תוס' חולין (ל"ה ע"ב ד"ה ואם אמר) שהקשו, וא"ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה וי"ל דע"י ברירה שיאמר רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש. והנה הרמב"ם פסק להך דינא (בפ"א ממשכב ומושב ה"ד), ויש להקשות דהוא עצמו פסק (בפ"ז מהל' מעשר ה"א) דאין ברירה ואינו יכול להפריש אחר אכילתו. וצ"ל דהרמב"ם יתרין אהך קושיא כהתוס' בזבחים (פ"ח ע"ב ד"ה מן המדומע) שתירצו ע"ז, דאין מקדיש הרביעית ואין קורא שם על התרומה בעוד שהיא בחבית אלא יחדה ושמרה בטהרה ליקח ממנה רביעית אחר שיתרום ויעשה אותה תרומה. [וע"י בתוס' ד"ה שביהודה, דמבאר דעצם מאי דיחדן לשם הקדש לית ליה טומאת ע"ה]. [ויעויין בדבר אברהם (ח"א סי' ל' סק"ב) שכתב דאין לומר כן, דהרמב"ם בפיהמ"ש כתב להדיא דמיירי דהעם הארץ הקדישה, ואי"ז קושיא דבפיהמ"ש לא קאי להלכתא דוקא וא"כ שמא כתבו למ"ד יש ברירה, וע"ע בהערות חולין שם].

22. תפארת ישראל - יכין מסכת חגיגה פרק ג משנה ד

(לו) לא יקבלנו. ר"ל הכהן החבר לא יקבלנה מהע"ה, דשמא נטמא אח"כ, דבתרומה לא זהירי כל כך, [ונ"ל דלהכי נקט "והביאו", לשון רבים, דקמ"ל דאפילו היו המביאין רבים, ומעידין עליה שטהורה היא, אפ"ה אין נאמנין דכל החשוד וכו']:

23. מאירי על חגיגה דף כד/ב

המשנה השניה חומר בתרומה שביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה ובשעת הגתות והבדים אף על התרומה עברו הגתות והבדין הביאו לו חבית יין של תרומה לא יקבלה ממנו אבל מניחה לגת הבאה אבל אם אמר לו הפרשתי לתוכה רביעית קודש נאמן כדי יין וכדי שמן המדמיעות נאמנין עליהן בשעת הגתות והבדים

וקודם לגתות שבעי' יום אמר הר"ם פי' מה שייחד ארץ יהודה משאר ארץ ישראל לפי ששאר הארץ מלבד ארץ יהודה היו שוכנים בה הכותיים ולא היו יכולים לטהר שם שום דבר ולשמרו ובעבורם חזרו כל הארצות כארצות העמים ובארץ יהודה היו נאמנים בני אדם בכל השנה על יין ושמן של קדש שהוא טהור כשהי' אומר אדם זה היין טהור והוא לנסכים וזה השמן טהור והוא למנחות כי לגודל מעלת הקדש מי הוא זה שמלאו לבו לעבור על הדבר ולא שיקל בו ולא שיאמ' טהור אלא על דבר שנתאמת אצלו טהרתו ואינם נאמנים באמרם זה יין של תרומה טהור הוא אלא בשעת הגתות בלבד שבני אדם נזהרים כלם ומטהרין כליהם ועצמן כדי שיהיה מה שסוחטין מהענבים טהור ויוציאו תרומה טהורה וכשעברה שעת הגתות והבדים והוא עת הבציר נשתלחו בני אדם ופשעו בטהרה ומפני שהם מקילין בתרומה אינן שומרי' אותה שמור גמור ולפיכך אינן נאמני' ואם עברו הגתות והבדים והביא אחד מהם לכהן חבית של יין של תרומה בדעת שהיא תרומה טהורה לא יקח אותה ממנו אלא אם לקחה לדעתו שהיא תרומה פסולה כיון שהוא בספק ואמרו אבל מניחה לגת הבאה ר"ל בעל החבית מניחה לגת הבאה ואז יתן אותה לכהן לפי שבאותה שעה הוא נאמן ...

1. דף על הדף חגיגה דף כג עמוד ב

בגמ': הקטורת והלבונה כו'.

מבואר הכא דמחמת חובת הקודש גם דברים שאינם ראויים לאכילה, שאינם מקבלים טומאה, כמו עצים ואבנים, אבל ע"י חבת הקודש נעשה דינו כאוכל, והקטורת העצים והלבונה שאינם ראויים לאכילה מקבלים טומאה.

על פי זה יש לבאר בטוטו"ד דברי הזמירות ביום ש"ק ברוך קל עליון וכו' "כל שומר שבת כדת מחללו - הן הכשר חבת קודש גורלו".

והוא בהקדם המבואר בישעי' נ"ו (- הפטורת תענית ציבור) "ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל ד' וגו' ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש. כי כה אמר ד' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת".

מבואר בזה שבזכות שמירת שבת גם הסריס אשר הוא כעץ יבש יתברך בשם טוב אשר לא יכרת לעולם.

וזהו ביאור הפייטן כל שומר שבת כדת מחללו - יהי' גורלו כמו "הכשר חבת הקודש", מה חבת הקודש מכשיר ועושה עצים ואבנים לאוכל, לענין קבלת טומאה, כן גורל השומר שבת שאף שהוא כעץ יבש יפרח ויגל בשם עולם.